

حکمرانی دوم طالبان: حقوق بشر و مسئولیت آمریکا

فاطمه محمدی^۱

چکیده

افغانستان به عنوان نمونه‌ای از کشورهای چند قوم، چند نژاد، چند زبان، چند مذهب، چند تاریخ و چند جغرافیا شاهد حکمرانی دوم طالبان و فروپاشی دولت برای ششمین بار در چهل و هشت سال گذشته بوده است. با توجه به غرور و نخوت ایجاد شده در طالبان در خصوص بیرون راندن آمریکا از خاک افغانستان و سابقه حکمرانی طالبان در سال ۱۹۹۶ تا ۲۰۰۱ و اقدامات کنونی آن‌ها، وضعیت حقوق بشر در افغانستان اعم از وضعیت زنان، بهداشت، آموزش در شرایط نامناسبی قرار دارد. طرف‌های درگیر در افغانستان همچنان به ارتکاب نقض جدی قوانین بشردوستانه بین‌المللی، از جمله جنایات جنگی و سایر موارد نقض جدی حقوق بشر ادامه داده‌اند. مدافعان حقوق بشر، فعالان زن، روزنامه‌نگاران، کارکنان بهداشت و امور بشردوستانه و اقلیت‌های مذهبی و قومی از جمله کسانی بودند که توسط طالبان و بازیگران غیردولتی هدف قرار گرفتند. در جریان تسلط طالبان بر کشور، موجی از قتل‌های تلافی‌جویانه به راه افتاد. هزاران نفر که عمدتاً شیعه هزاره بودند، به‌زور اخراج شدند. پیشرفت محدودی که در جهت بهبود حقوق زنان حاصل شده بود، تحت حکمرانی طالبان به شدت معکوس شد. حقوق آزادی تجمع و بیان، توسط طالبان بسیار محدود شد. دسترسی به مراقبت‌های بهداشتی تعلیق کمک‌های بین‌المللی بیشتر تضعیف شد. با این مقدمه، پژوهش حاضر در پی آن است ضمن پرداختن به وضعیت حقوق بشر در افغانستان تحت حکمرانی دوم طالبان، با بهره‌گیری از اظهارات، قوانین و دستورکارهای اعمال شده از سوی ایالات متحده به مسئولیت آمریکا در قبال این وضعیت پردازد.

واژگان کلیدی:

افغانستان، حقوق بشر، وضعیت بشردوستانه، مسئولیت، ایالات متحده.

درجه مقاله: علمی - پژوهشی

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۰۲/۲۱

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۱۰/۱۱

^۱ دانش‌آموخته دکتری روابط بین‌الملل دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ایران mohammadii.f@gmail.com

مقدمه

پس از فروپاشی ناگهانی دولت سابق افغانستان و تصرف کابل پایتخت توسط طالبان در ۱۵ اوت ۲۰۲۱، طالبان اعلام کرد که امارت اسلامی افغانستان را که قبلاً بین سال‌های ۱۹۹۶ تا ۲۰۰۱ در افغانستان قدرت داشت، مجدداً ایجاد کرده است؛ به عبارت دیگر افغانستان به عنوان نمونه‌ای از کشورهای چند قوم، چند نژاد، چند زبان، چند مذهب، چند تاریخ و چند جغرافیا شاهد حکمرانی دوم طالبان و فروپاشی دولت برای ششمین بار در چهل‌وهشت سال گذشته بوده است. در اکتبر ۲۰۲۱، طالبان از رسانه‌های افغانستان خواست که از آن‌ها به عنوان امارت اسلامی افغانستان^۱ یاد کنند و از عباراتی مانند «گروه طالبان» یا «جناح طالبان» استفاده نکنند، آن‌ها همچنین اعلام کردند که تمام قلمرو افغانستان را تحت کنترل خود دارند و به مردم خدمات ارائه می‌دهند (Trofimov, 2021; CSIS, 2021:2). از به کارگیری مفاهیمی همچون «امارت» و «امیرالمؤمنین» می‌توان نتیجه گرفت که هدف این گروه از الگوی حکمرانی، نظام خلافت است.

پس از خروج نیروهای نظامی ایالات متحده، نیروهای طالبان تقریباً تمام افغانستان را تحت کنترل خود گرفتند. هرج و مرج و خشونت مانع از خروج بسیاری از افغان‌های در معرض خطر در فرودگاه کابل شد. طالبان از زمان تصاحب قدرت تنها به تعداد کمی اجازه خروج از کشور را داده است. نیروهای طالبان در چندین ولایت دست به اقدامات انتقام جویانه از جمله اعدام‌های سرپایی برخی از مقامات سابق و کارکنان نیروهای امنیتی زده‌اند. طالبان به خانه‌های خبرنگاران، فعالان و مدافعان حقوق بشر یورش برده‌اند. نیروهای امنیتی از زور بیش از حد برای سرکوب اعتراضات در چندین شهر استفاده کرده‌اند. مقامات طالبان همچنین به طور فزاینده‌ای حقوق زنان و دختران را محدود کرده‌اند. محدودیت‌هایی را اعلام کرده‌اند که به پسران اجازه می‌دهد از کلاس ششم و بالاتر در مدارس شرکت کنند و تحصیل مختلط را ممنوع کرده‌اند که در عمل، مانع از تحصیل بسیاری از دختران و زنان می‌شود. درگیری‌ها منجر به هزاران تلفات غیرنظامی، از جمله حملات هدفمند طالبان و دولت اسلامی و حملات هوایی ایالات متحده و دولت سابق شد. جنگ و خشک‌سالی باعث افزایش آوارگان شده است و نظام اقتصادی کشور و بخش‌های بهداشت و آموزش در حال فروپاشی کامل هستند (https://www.hrw.org/asia/afghanistan, 2022/4/24). بر اساس ارزیابی‌های بین‌المللی، افغانستان در حال حاضر با بیش از ۲۳ میلیون نفر نیازمند کمک و تقریباً ۹۵٪ از

^۱. Islamic Emirate of Afghanistan (IEA)

جمعیت، دارای ناامنی غذایی اضطراری است. نگرانی ویژه در خصوص آسیب‌پذیری بیش از چهار میلیون آواره داخلی از جمله افرادی که به اقلیت‌ها تعلق دارند و بیش از ۳,۵ میلیون نفر به دنبال پناهندگی در کشورهای همسایه هستند، وجود دارد.

طالبان برای به رسمیت شناختن بین‌المللی و همچنین دریافت کمک برای جلوگیری از یک فاجعه انسانی و اقتصادی در افغانستان تلاش می‌نماید. با این حال هیچ کشوری هنوز طالبان را به صورت یک دولت رسمی به رسمیت نشناخته است (RFE/RL/Gandhara, 2021) و سازمان ملل آن را به صورت بالفعل^۱ شناسایی نموده است برخی کشورها سفارت‌های خود را در کابل باز نگه داشتند، به عنوان مثال چین، پاکستان، روسیه، ایران و قطر (WSJ, 2021) و برخی از آن‌ها از جمله ایالات متحده (USDOS, 2021) و روسیه با دولت موقت اعلام‌شده در تعامل هستند. سبب توجه به تحولات اخیر افغانستان مسایل بسیار گسترده‌ای مطرح می‌گردد که به صورت زنجیره‌وار در هم تنیده هستند با این حال پرسش محوری نوشتار پیش‌رو بدین قرار می‌باشد: با توجه به اینکه اکنون گروهی در افغانستان به قدرت رسیده است که پیشینه‌ای آشکار در نقض حقوق بشر دارد، حقوق بشر و حمایت از آن چگونه تحقق می‌یابد و مسئولیت ایالات متحده در این زمینه از زمان مذاکرات دوحه تا جلسه اضطراری شورای حقوق بشر در خصوص وضعیت زنان و کودکان در افغانستان در ۱ جولیه ۲۰۲۲ چگونه بوده است؟

چارچوب مفهومی

پس از تصویب اعلامیه حقوق بشر در بزرگ‌ترین مرکز سیاسی دنیا، سیر سیاسی شدن این مقوله در روابط بین‌الملل شروع و پس از تصویب این اعلامیه در سال ۱۹۴۸، از سال ۱۹۷۶ لازم‌الاجرا گردید. در بخش نخست ماده پنجم اعلامیه حقوق بشر وین ۱۹۹۳ مفروضات حقوق بشر را جهانی دانسته و تمام دولت‌ها و ملت‌ها را موظف به رعایت آن نموده است، در حقوق و سیاست معاصر، مفهوم حقوق بشر اغلب به کار گرفته شده است. با توجه به هستی-شناسی‌های متفاوت مدل‌های حقوق بشری، صورت‌های مختلفی از این مفهوم وجود دارد. به‌طور کلی حقوق بشر به‌عنوان ابزارهایی است که از طریق آن آزادی‌های اساسی افراد از سوءاستفاده سایر افراد یا سازمان‌ها می‌تواند محفوظ گردد. حقوق بشر همه افراد را قطع‌نظر از جنس، طبقه اجتماعی، نژاد یا پیشینه نژادی، مذهب، عقیده، فرهنگ، تابعیت، جنسیت یا هر چیز دیگری که سبب تبعیض گردد، در برمی‌گیرد؛ بنابراین، این باور جهان‌شمول وجود

^۱. De Facto

دارد که انسان‌ها دارای حقوق هستند، هرچند که این جهان‌شمولی در مقوله تعریف و تشریح این حقوق، به پراکندگی وسیع و گسترده دچار می‌گردد. تمایزات تاریخی، تفاوت‌های فرهنگی، تعارضات اقتصادی، نگرش‌های سیاسی غیر همگون و بنیان‌های فلسفی نامتقارن منجر به این گشته‌اند که نتوان از یک واژه‌نامه یکسان در حیطه حقوق بشر استفاده کرد. باین حال، حقوق بشر از حیث ماهیت، حقوقی است که هر فرد به دلیل انسان بودن از آن برخوردار است یعنی برای برخورداری از آن حقوق، صرف انسان بودن کافی است، فارغ از شرایط مختلف اجتماعی و نیز سطح استحقاق آن‌ها، اما تعیین آن به وسیله افراد یا دولت‌ها، ارتباط وثیقی با نگرش‌ها و رویکردهای آنان از بشر دارد (Shestack, 1989: 73-75) در راستای حفظ احترام به حقوق یا وظایف اشخاص که خواه می‌تواند یک شهروند، اعضا یک خانواده، کارگر، بخشی از یک سازمان یا مؤسسه خصوصی یا عمومی باشد. از آنجاکه همگان از حقوق بشر به دلیل انسان بودنشان برخوردار می‌باشند و افراد را نه می‌توان کنار زد، از دست داد و یا از بین برد؛ لذا حقوق بشر امری اجتناب‌ناپذیر است. حتی بی‌رحم‌ترین شکنجه‌گران و قربانیان در عین حال یک انسان قلمداد می‌گردند، اگرچه در عمل شاهدیم که همه افراد از انسان بودنشان بهره نمی‌برند؛ بنابراین، همه افراد بشر از حقوقی یکسان برخوردارند که باید در تساوی و به صورت اجتناب‌ناپذیر اجرا گردد. به طور اصولی، حقوق بشر از واقعیت بشر منتج شده است؛ آن‌ها هدیه از سوی دولتی خاص و یا نظامی قانونی نیستند. جنبه‌های مختلفی از حقوق بشر به صورت گسترده مورد بحث قرار گرفته است. این ناشی از ریشه‌های مختلف آن‌ها و همچنین مسیرهایی است که سیاست‌های حقوق بشر در طی سالیان توسعه یافته است. همان‌طور که هنری استینر و فیلیپ آلتون می‌گویند: علی‌رغم پذیرش گسترده اصول حقوق بشر در تدابیر و طرح‌های ملی و بین‌المللی، توافق کاملی درباره ماهیت حقوق بشر و گستره اساسی آن و مبنای اعتبار آن وجود ندارد (Steiner and Alston, 1996: 169-170) لذا، برای مثال، ما می‌توانیم حداقل به سه نسل از گفتمان‌های حقوق بشر اشاره نماییم. آن زمانی که حقوق بشر به عنوان حقوق مدنی و سیاسی به صورت اولیه شکل گرفته شد، این به مطالبات حقوق اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی در مرحله دوم بسط پیدا کرد. در نسل سوم، ما شاهد مطالبات برای حقوق گروه‌ها (برای مثال برای نسل بعدی) و حقوق محیطی شاهد هستیم. علاوه بر این، ابعاد بین‌المللی حقوق بشر به طور روزافزونی مهم شده است به گونه‌ای که آن‌ها اغلب بخشی از یک مجموعه از هنجارهای بین‌المللی که در پیمان‌های بین‌المللی بیان شده‌اند، هستند. این‌ها شامل اعلامیه جهانی حقوق

بشر، کنوانسیون بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی و کنوانسیون بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی هستند.

در جهان امروز، تأمین صلح و امنیت رابطه مستقیمی با مسئله حقوق بشر و توسعه پایدار دارد. در گذشته تأمین امنیت در توانایی دفاع در مقابل تجاوز خارجی و استقرار نظم داخلی بود اما اکنون امنیت در صورتی برقرار می‌گردد که حقوق بشر، رفاه عمومی و حفظ محیط‌زیست و در واقع توسعه پایدار تحقق یابد. همچنین ابعاد وسیع قواعد بین‌المللی حقوق بشر و رشد نهادهای بین‌المللی مجری حقوق بشر موجب بین‌المللی‌گردیدن روزافزون مفاهیم حقوق بشری شده است و از آن‌جا که حقوق بشر قابلیت تفسیر موسعی دارد بالطبع حوزه‌های مختلفی را پوشش می‌دهد و اصل حاکمیت مستقل دولت‌ها و ممنوعیت مداخله در امور داخلی کشورها را تحت‌الشعاع قرار داده است و مفاهیم حقوق بشری در تمامی گفتمان‌های سیاسی و حقوقی دولت‌ها مطرح می‌گردد. ظرفیت‌های مثبت و منفی بسیاری در مفهوم حقوق بشر برای کشورهای مختلف وجود دارد. از این‌روست که امروزه حقوق بشر به صورت یک عامل مؤثر در روابط بین‌الملل درآمده است و دولت‌ها در تنظیم روابط خود در این زمینه با محدودیت‌های بین‌المللی گاه به طور ناخواسته‌ای مواجه‌اند. در دنیای معاصر، مسأله حقوق بشر به یکی از بحث‌های مستمر و جدی بین کشورهای تبدیل شده است. در اکثر اجلاس‌های بین‌المللی، نشست‌های دو جانبه و چندجانبه، دیدگاه‌های کشورهای نسبت به مسأله حقوق بشر رد و بدل می‌شود. گروه‌های جهانی، ملی و محلی، با ایجاد یک شبکه فشار و به‌کارگیری تبلیغات در جهت شرمسازسازی ناقضین حقوق بشر، موجب شده‌اند دولت‌ها نتوانند از زیر بار مسئولیت و جوابگویی در قبال مسائل مربوط به حقوق بشر شانه خالی کنند. ارزش این تبلیغات و کوشش برای شرمسار کردن دولت‌هایی که ناقض حقوق بشر هستند نباید ناچیز انگاشته شود. حتی دولت‌های خودسر نیز برای اعتبار خود در صحنه بین‌المللی اهمیت قائل‌اند. علاوه بر این، اندیشه برخاسته از حقوق بشر دارای چنان نیروی اخلاقی و قدرت بسیج‌کننده‌ای است که در جهان امروز نمی‌توان در مقابل آن مقاومت کرد.

در روند فزاینده جهانی شدن، توسعه ارتباطات و رسانه‌ها، مفاهیم حقوق بشری از یک‌سو می‌تواند تأثیر مستقیمی بر امنیت ملی کشورها و انسجام داخلی آن‌ها به‌ویژه کشورهای در حال توسعه داشته باشد و از سوی دیگر احترام و تلاش برای ارتقا آن در سطح ملی و جهانی موجب اعتبار و کسب وجهه و پرستیژ برای دولت‌ها و جوامع انسانی می‌گردد. از آن‌جا که سیاست خارجی از جمله مواضع حقوق بشری، منعکس‌کننده هدف‌ها و طرز تفکر ملی است

لذا نظام فکری و هویت تاریخی یک نظام سیاسی در تعیین سیاست خارجی و دیپلماسی حقوق بشری آن کشور تأثیر تعیین کننده‌ای دارد. مطالعه نحوه رفتار دولت‌ها از جمله در زمینه حقوق بشر در نظام بین‌الملل بر این فرض استوار است که رفتار آن‌ها دارای قاعده و نظم خاصی است و مطالعه موردی آن تمایز و تشابه آن را با دیگران مشخص می‌سازد.

حقوق بشر در افغانستان و واکنش بلوک غرب

در میان نگرانی‌های فزاینده امنیتی افغانستان در دو سال گذشته، بسیاری پیش‌بینی می‌کردند که سقوط ولایات افغانستان، اثرات دومینواری را در پی داشته باشد. با این حال هیچ‌کس این انتظار را نداشت که این امر منجر به فروپاشی چشمگیر دولت افغانستان از جمله فرار اشرف غنی، رئیس‌جمهور سابق افغانستان از کشور در ۱۵ اوت ۲۰۲۱ گردد. پیشی گرفتن سریع طالبان از کابل، فراتر از انتظارات همه کارشناسان، افغان‌ها از جمله مقامات ارشد دولتی، ایالات متحده و متحدان ناتو آن، کشورهای منطقه و حتی خود طالبان بود (Barnes, 2021). اکنون طالبان با چالش‌های فوری در خصوص مشروعیت، امنیت، حکومت‌مداری و نحوه مدیریت نیازهای بشردوستانه مردم عادی افغان روبروست.

مردم افغانستان در یک بحران انسانی قرار دارند. توانایی محدود مردم برای به دست آوردن پول نقد، همراه با از دست دادن شغل و ماه‌ها عدم پرداخت حقوق به صدها هزار کارمند دولتی و اعضای نیروهای امنیتی، وضعیت وخیم ناشی از خشک‌سالی طولانی مدت، اثرات کووید ۱۹، همه‌گیری و جابجایی گسترده مردم به دلیل خشونت را تشدید می‌کند. اکثر مرزها و گذرگاه‌ها برای سفر و تجارت بسته هستند. قیمت کالاهای روزانه بین ۳۰ تا ۷۵ درصد افزایش یافته است (Mackenzie, 2021). سازمان ملل متحد هشدار داده است که ۹۵ درصد خانواده‌ها غذای کافی ندارند و ناامنی غذایی با نرخی مشابه در مناطق روستایی بر مردم شهرها تأثیر می‌گذارد (United Nations, 2021). پنج کشور - آلمان، نروژ، قطر، اندونزی و ازبکستان که در مجموع به عنوان «کوئینت^۱» شناخته می‌شود، نقش مهمی در حمایت از گفتگوهای بین طالبان ایفا کرده‌اند. قطر، میزبان دور اول مذاکرات بین‌افغانی بود که در ۱۲ سپتامبر ۲۰۲۱ آغاز شد. در ۲۹ می ۲۰۲۱، اتحادیه اروپا حمایت سیاسی و مالی خود را از افغانستان مشروط به رعایت اصول کلیدی از جمله «حفاظت از دستاوردهای دموکراتیک و حقوق بشر که از سال ۲۰۰۱ به دست آمده است» تأیید کرد. با آغاز مذاکرات

¹. quint

بین‌الافغانی، شماری از کمک‌کنندگان افغانستان سخنرانی کردند و خواستار روند رسیدگی و حمایت از حقوق بشر شد. نماینده عالی اتحادیه اروپا جوزپ بورل^۱ بیان داشت که این فرآیند «باید دستاوردهای سیاسی، اقتصادی و اجتماعی ... از سال ۲۰۰۱، به ویژه در حقوق زنان حفظ شود.» هایکو ماس^۲، وزیر خارجه آلمان گفت که افغان‌ها «می‌خواهند نه در تئوری، بلکه در عمل حاکمیت قانون و حقوق بشر را رعایت کنید» او خاطر نشان کرد که «تداوم حمایت‌های بین‌المللی به پایبندی به حقوق اساسی و نظم قانون اساسی افغانستان بستگی دارد.» وزیر خارجه نروژ اینه اریکسن سوراید^۳ گفت «اینکه این فرایند، زنان، قربانیان، اقلیت‌ها و سایر ذینفعان را در نظر بگیرد مهم بوده و برای اجرای موفقیت‌آمیز هر توافق لازم است» و از مذاکره‌کنندگان خواست «عدالت را برای قربانیان درگیری تضمین نمایند» و بیان داشت «به اینکه این فرآیند مشارکت مؤثر زنان را دربرگیرد توجه زیادی خواهد شد.» در ۲۳ تا ۲۴ نوامبر، کمک‌کنندگان افغانستان و بانک جهانی در ژنو ملاقات کردند و در مورد کمک‌های مجدد، از جمله شرایط حقوق زنان و پیش‌نویس طرح اقتصادی برای افغانستان پس از توافق بحث و گفتگو کردند.

حقوق بشر در افغانستان تحت کنترل طالبان

بر اساس شاخص سالانه که واحد اطلاعات نشریه اکونومیست منتشر کرده است، در حال حاضر بیش از یک سوم جمعیت جهان تحت حکومت‌های استبدادی به سر می‌برند که در آخر این فهرست کره شمالی، میانمار و افغانستان تحت کنترل طالبان قرار گرفته است. پرواضح است که وضعیت بشردوستانه افغانستان، از زمان تصرف طالبان شکننده شده است به گونه‌ای که انتظار می‌رود نیازهای بشردوستانه به میزان قابل توجهی افزایش پیدا کند. در شرایط کنونی طالبان می‌تواند تلاش‌های بشردوستانه را محدودتر کند، مانع تحویل کمک‌ها شود و ایمنی کارکنان بشردوستانه را به خطر بیندازد. سازمان ملل متحد تعهد خود را برای ماندن، ارائه کمک‌ها و حمایت از پاسخ‌های بشردوستانه را در افغانستان تأیید کرده است و اظهار داشت که «جامعه بشردوستانه - چه سازمان ملل متحد و چه سازمان‌های غیردولتی - همچنان متعهد به کمک به مردم در افغانستان هستند» (U.N. Assistance Mission in Afghanistan, 2021/8/17). همچنین خواستار کاهش شدید خشونت و آتش بس دائمی

^۱. Josep Borrell

^۲. Heiko Maas

^۳. Ine Eriksen Soreide

شده و نگرانی‌های خود را در مورد تلفات غیرنظامیان و نیاز به دسترسی بشردوستانه به افراد نیازمند برجسته کرده است. دیده‌بان حقوق بشر و مؤسسه حقوق بشر در دانشگاه ایالتی سن خوزه^۱ اعلام کردند که حکومت طالبان تأثیر مخربی بر زنان و دختران افغان داشته است. حلیمه کاظم استویانوویچ^۲، یکی از اعضای هیئت علمی مؤسسه حقوق بشر دانشگاه ایالتی سن خوزه و پژوهشگر حوزه افغانستان، گفت: «زنان و دختران افغان با نابودی حقوق و رؤیاهای خود و به خطر افتادن بقای اساسی خود مواجه هستند. آن‌ها در میان سوءاستفاده‌های طالبان و اقدامات جامعه جهانی که افغان‌ها را هر روز به ناامیدی بیشتر می‌کشاند، گرفتار شده‌اند.» (https://www.hrw.org,2022/1/18) بیشتر زنان به دلیل سیاست‌های طالبان که دسترسی زنان به کار را محدود می‌کند، شغل خود را از دست دادند، کاری که در موارد بسیاری تنها درآمد خانواده محسوب می‌گردید، همچنین به دلیل سیاست‌های طالبان از ادامه تحصیل بازمانده‌اند و محدودیت‌هایی را در خصوص پوشش متحمل شده‌اند. هدر بار، معاون مدیر حقوق زنان در دیده‌بان حقوق بشر^۳ گفت: «بحران برای زنان و دختران در افغانستان بدون هیچ پایانی در حال افزایش است. سیاست‌های طالبان به سرعت بسیاری از زنان و دختران را به زندانی مجازی در خانه‌های خود تبدیل کرده است و کشور را از یکی از با ارزش‌ترین منابع خود یعنی مهارت‌ها و استعدادهای نیمی از زنان محروم کرده است» (Barr,2022).

از زمان تصرف کشور افغانستان در ۱۵ اوت ۲۰۲۱، طالبان محدودیت‌های سختی را بر حق کار زنان اعمال کرده، تحصیلات متوسطه را برای دختران در بیشتر نقاط کشور ممنوع کرده و زنان حاضر در اعتراض صلح‌آمیز را مورد ضرب و شتم قرار داده‌اند. مقامات طالبان رسانه‌ها را به شدت محدود کرده‌اند و خبرنگاران را بازداشت و مورد ضرب و شتم قرار داده‌اند. نیروهای طالبان مقامات سابق دولتی را به زور ناپدید نموده‌اند. در ۲۳ ژانویه ۲۰۲۲، در جریان گفتگو در اسلو، نروژ، بین مقامات طالبان و چندین دولت غربی، هدی خاموش^۴، فعال افغان، علناً از امیر خان متقی وزیر امور خارجه طالبان خواست که «هم اکنون تلفن خود را بردارید و با کابل تماس بگیرید [و] دستور آزادی فوری زنان بازداشت شده را بدهید» (Gossman,2022). با توجه به اهمیت حقوق بشر در شرایط کنونی افغانستان،

¹. Human Rights Institute at San Jose State University (SJSU)

². Halima Kazem-Stojanovic

³. Barr Heather,(2022) Responding to Taliban Attacks on Women's Rights: Guidelines for Donor Countries, Other Concerned Governments, <https://www.hrw.org/news/2022/03/30/responding-taliban-attacks-womens-rights,2022/3/30>

⁴. Hoda Khamosh

شورای حقوق بشر سازمان ملل متحد در ۱ جولیه ۲۰۲۲ جلسه اضطراری را در خصوص حقوق بشر و زنان در افغانستان برگزار نمود. برخی از سخنرانان گفتند که وضعیت بحرانی بشردوستانه بازتابی از تهاجم نظامی شکست خورده توسط ایالات متحده و جنایات علیه بشریت است. ایالات متحده مسئولیت اصلی وضعیت افغانستان را بر عهده داشت. کشورهای غربی به اقدامات قهری یکجانبه علیه افغانستان ادامه دادند. اینها غیرقانونی بودند و باید فوراً از بین بروند و یک راه حل مسالمت‌آمیز با احترام به حاکمیت افغانستان، با رعایت منشور ملل متحد ایجاد شود (<https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/07/human-rights-council-holds-urgent-debate-human-rights-women-and-girls>). شایان ذکر است که شورای حقوق بشر در ۲۴ اوت ۲۰۲۱ نیز در سی و یکمین نشست ویژه حقوق بشر، به وضعیت جدی حقوق بشر در افغانستان پرداخت که به تصویب قطعنامه «تقویت ارتقاء و حمایت از حقوق بشر در افغانستان» (A/HRC/S-31/L.1) بدون رأی‌گیری انجامید. همچنین کمیسیون حقوق بشر در طی سال‌های فعالیت خود در ۱۱ مورد یعنی در طی جلسات ۴۹ تا ۵۹، به وضعیت حقوق بشر در افغانستان پرداخته بود (https://ap.ohchr.org/documents/sdpage_e.aspx?b=10&c=2&t=4). مجمع عمومی سازمان ملل نیز ۱۲ جلسه به محوریت وضعیت حقوق بشر در افغانستان برگزار نموده است. شورای حقوق بشر سازمان ملل در طی سال‌های فعالیت خود تاکنون ۶ جلسه را به محوریت موضوع افغانستان داشته است. (https://ap.ohchr.org/documents/sdpage_e.aspx?b=3&c=2&t=11).

طالبان هم در کابل و هم در ولایات، خبرنگاران محلی را مورد ضرب و شتم قرار داده و مقامات دولتی سابق، از جمله کسانی را که علیه این گروه صحبت می‌کردند، کشته‌اند. چنین وحشیانه و قتل‌های انتقام‌جویانه نشانه‌های شومی از اتفاقات آینده است. نورالدین ترابی، وزیر دادگستری سابق طالبان که اکنون زندان‌های افغانستان را اداره می‌کند، اخیراً گفت که دولت قطع عضو و اعدام را به عنوان مجازات بازمی‌گرداند (Francis, 2021). اقدامات اخیر طالبان نشان می‌دهد که آن‌ها به واقعیت‌های ملی و بین‌المللی توجه ندارند. افغان‌ها به دلیل فساد، ناامنی و حکومت‌داری بد از حکومت غنی‌نامید بودند. با این حال، آن‌ها به پیشرفت ملی، از جمله آزادی بیان و تعقیب تحصیل و زندگی بهتر اعتقاد داشتند و پرچم سه رنگ را نماد اتحاد و امید می‌دیدند. افغان‌ها حق داشتند که در ولایات و کابل از حکومت قبلی انتقاد کنند. عدم اطمینان در مورد آینده، زنان افغان را به تظاهرات شجاعانه در برابر دیکتاتورهای طالبان و مداخله آشکار پاکستان سوق داده است. در رسانه‌های اجتماعی، روندهای منفی فزاینده‌ای علیه طالبان به ویژه در میان جوانان افغان مشاهده می‌شود. تصمیم به معرفی

عبای سیاه در مؤسسات آموزشی باعث شد تا کمپین رسانه‌های اجتماعی #لباس من را لمس نکن که در آن زنان افغان در سراسر جهان عکس‌های خود را با پوشیدن لباس‌های سنتی و رنگارنگ منتشر کردند (Glinski, 2021). سخنگوی برنامه جهانی غذا، تامسون فری، در ۱۴ سپتامبر ۲۰۲۱ اشاره داشت که بیش از ۹۰٪ از خانواده‌ها در افغانستان در جستجوی غذای کافی هستند و با نزدیک شدن زمستان، اژانس‌های امدادی قبل از آنکه دیر شود باید بیشتر تلاش کنند. ریک برنان نیز در ۲۷ اوت ۲۰۲۱ بیان داشت: با کاهش ذخایر پزشکی در افغانستان و وقایع روی داده در کابل در اثر حمله تروریستی، سازمان بهداشت جهانی به بررسی راه‌های تحویل لوازم مورد نیاز به کشور ادامه می‌دهد.

ینس لارک سخنگوی دفتر هماهنگی امور بشردوستانه سازمان ملل متحد در ۳۱ اوت ۲۰۲۱ در حالی که اکثر دولت‌های غربی خروج خود از افغانستان را کامل کرده‌اند، دفتر امور بشردوستانه سازمان ملل متحد تأکید می‌کند که آن‌ها به طور کامل قصد ماندن و تحویل کمک‌های لازم به نیازمندان را دارند. عملیات همچنان ادامه دارد و سازمان ملل متحد در این سال به هشت میلیون نفر کمک کرده است. کمیته بین‌المللی صلیب سرخ که از سال ۱۹۸۷ در افغانستان بوده و در سراسر کشور (از جمله در مناطق تحت کنترل طالبان) به کمک‌رسانی مشغول بوده است، قصد دارد به همراه جمعیت هلال احمر افغانستان به تلاش‌های خود ادامه دهد. قبل از تسلط طالبان نیز افغانستان با بحران انسانی شدید روبرو بود. تخمین زده می‌شود که ۱۸،۴ میلیون نفر (از جمعیت تخمین زده شده بین ۳۵ تا ۴۰ میلیون نفر) به کمک‌های بشردوستانه و حفاظتی، نیاز داشتند از این تعداد بیش از ۳،۴ میلیون نفر آواره شده‌اند. در سال ۲۰۲۱، تخمین زده می‌شود که یک سوم جمعیت با سطح اضطراری و بحرانی ناامنی غذایی روبرو بوده‌اند، در ۲۷ مورد از ۳۴ استان، سطح اضطراری سوءتغذیه حاد وجود دارد. (UNOCHA, 2021) جمعی از کارشناسان حقوق بشر سازمان ملل متحد در ۱۷ ژانویه ۲۰۲۲ اظهار داشتند که رهبران طالبان در افغانستان در حال نهادینه کردن تبعیض و خشونت مبتنی بر جنسیت در مقیاس وسیع و سیستمیک علیه زنان و دختران هستند. در گزارش سازمان ملل با عنوان «بررسی سال ۲۰۲۱: با وجود محدودیت‌های سفر، تعداد پناهندگان و مهاجران افزایش می‌یابد» به این مطلب اشاره شده است که میلیون‌ها نفر در افغانستان آواره شده‌اند. حتی قبل از تسلط طالبان بر افغانستان در ماه اوت، بدتر شدن وضعیت امنیتی در این کشور به این معنی بود که بیش از یک چهارم از یک میلیون نفر تا ماه جولای خانه‌های خود را ترک کرده و تعداد کل آوارگان داخلی را به ۳/۵ میلیون نفر

رساندند. پس از تسلط طالبان که سرعت آن بسیاری از ناظران را غافلگیر کرد، سازمان ملل متعهد شد که در کشور بماند تا به کسانی که تحت تأثیر بحران انسانی عمیق و در حال وقوع است، کمک کند.

مارتین گریفیث در ۲۰ دسامبر ۲۰۲۱ اذعان داشت که «اقتصاد افغانستان در سقوط آزاد است و اگر فوراً اقدام قاطعانه و دلسوزانه ای انجام نشود، ممکن است تمام مردم را با خود فرو ببرد» «با متوقف شدن حمایت‌های توسعه بین‌المللی، خدمات اجتماعی اساسی که همه افغانستانی‌ها به آن وابسته هستند در حال سقوط است. تا اواسط سال آینده و براساس معیارهای فقر جهانی میزان فقر به ۹۷٪ جمعیت می‌رسد. همچنین در عرض یک سال، ۳۰٪ از تولید ناخالص داخلی افغانستان ممکن است به طور کلی از بین برود، در حالی که بیکاری مردان ممکن است دو برابر شود و به ۲۹٪ برسد.» فیلیپو راندی در ۷ دسامبر ۲۰۲۱ بیان داشت که وضعیت افغانستان به طور واضح قابل توجه است. برای مثال از ۳۹ میلیون نفری که در افغانستان زندگی می‌کنند، ۲۳ میلیون نفر با گرسنگی شدید روبرو هستند و ۳،۵ میلیون نفر به دلیل مخاصمات آواره شده‌اند که ۷۰۰ هزار نفر از آن‌ها تنها مربوط به سال جاری است. سامانتا مورت در ۱۸ نوامبر ۲۰۲۱ بیان داشت که برای بیش از ۷۰ سال، یونیسف در سراسر افغانستان حضور داشته است. حدود ۲۲،۸ میلیون نفر در سراسر کشور با ناامنی غذایی روبرو هستند و آن‌ها نمی‌توانند به غذای مقرون به صرفه یا مغذی دسترسی داشته باشند. از ۳۸ میلیون نفری که در افغانستان زندگی می‌کنند، حدود ۱۴ میلیون کودکانی هستند که در ناامنی غذایی قرار دارند. این روزها در افغانستان کودکی کردن به معنای واقعی وجود ندارد. همه چیز در مورد بقا و پشت‌سرگذاشتن روز بعد است. یونیسف بسیار نگران است زیرا آنچه ما می‌بینیم حدود ۳،۲ میلیون کودک مبتلا به سوءتغذیه حاد و ۱،۱ میلیون کودکی است که در معرض خطر مرگ به دلیل سوءتغذیه قرار دارند. موارد سوءتغذیه شدید ۵۰٪ افزایش یافته است. این بحران از ۱۵ اوت شروع نشده، بلکه کشور در ۴۰ سال گذشته نوعی ناامنی یا مخاصمه را تجربه کرده است. حال به دلیل خشک‌سالی، برداشت ضعیف، افزایش قیمت مواد غذایی و ماندن زنان در خانه، بسیاری از خانواده‌ها منبع اصلی درآمد خود را از دست داده‌اند» (Mort, 2021). درگیری‌های مرگبار و بحران‌های سیاسی رنج بشر را در مقیاسی خیره‌کننده افزایش داده‌اند. به دلیل درگیری و خشونت، بیش از ۶۵ میلیون نفر مجبور به ترک خانه‌های خود شده‌اند و تقریباً ۷۴ میلیون نفر با گرسنگی شدید روبرو هستند. در دهه گذشته شاهد افزایش جنگ و خشونت سیاسی

بوده ایم، با این حال این تنها عامل زمینه ساز این روند نیست. بسیاری از بازیگران - رهبران، دولت ها و گروه های مسلح غیردولتی - در حال عمیق تر کردن بدبختی انسانی برای تحقق اهداف خود هستند و با این کار اغلب عمداً به غیرنظامیان آسیب می زنند یا از تاکتیک های سیاسی یا نظامی علی رغم هزینه های انسانی هنگفت استفاده می کنند International Crisis (Group,2022). درگیری ها و بلایای طبیعی (اخیراً شرایط خشک سالی) نیازهای مداوم بشردوستانه را برانگیخته و در نتیجه باعث آسیب پذیری مزمن در بین عموم مردم شده است. نقض سیستماتیک قوانین بین المللی بشردوستانه و حقوق بین الملل حقوق بشر توسط طالبان و سایر گروه های مسلح از حملات عمدی به مراکز بهداشتی و آموزشی گرفته تا قتل - های هدفمند و به کارگیری اجباری کودکان به عنوان سرباز کودک متغیر است. تشدید درگیری ها در ماه های اخیر منجر به افزایش تعداد مجروحین در میان افغان ها شده است. علاوه بر این، ویروس کرونا وضعیت بشردوستانه را تشدید کرده است. در ۱۴ دسامبر ۲۰۲۱، دولت های ایالات متحده آمریکا، استرالیا، بلژیک، بلغارستان، کانادا، کرواسی، دانمارک، استونی، نماینده عالی اتحادیه اروپا در امور خارجی و سیاست امنیتی، فنلاند، فرانسه، گرجستان، آلمان، ایتالیا، ژاپن، لتونی، لیتوانی، هلند، نیوزلند، مقدونیه شمالی، نروژ، لهستان، پرتغال، رومانی، اسپانیا، سوئد، سوئیس، بریتانیا و اوکراین بیانیه مشترکی در مورد قتل ها و ناپدید شدن های اجباری در افغانستان منتشر نمودن و در آن نگرانی عمیق خود را نسبت به نقض جدید حقوق بشر عنوان داشتند و خواستار پاسخگویی طالبان در این خصوص شدند (U.S. Department of States,2021). حال این پرسش مطرح می شود که ایالات متحده جهت فشار بر طالبان جهت پایبندی به موازین حقوق بشر چگونه می تواند عمل نماید؟

مسئولیت ایالات متحده آمریکا

با وجود نزدیک به نیم قرن منازعه در افغانستان، آغاز مذاکرات «صلح دوحه» در سال ۲۰۲۱، امیدواری هایی را برای تحقق اولین قدم در راه تحقق صلح آفرید که با فروپاشی نظام جمهوری و تسلط دوباره طالبان، به موضوعی دست نیافتنی بدل شده است. در ۲۹ فوریه ۲۰۲۰، تیم مذاکره کننده ایالات متحده به رهبری سفیر زلمی خلیل زاد با رهبران طالبان در دوحه، قطر توافقنامه ای منعقد کرد که در آن شرایط خروج نیروهای آمریکایی تا ماه می ۲۰۲۱ مشخص شده بود (Human Rights Watch,2021) با این حال، از نظر منافع، سازمان - ملل متحد و کشورهای قدرتمند عضو آن همچنان در پی «با ثبات کردن» کشورهای شکننده ای هستند که منابع بی ثباتی و افراط گرایی خشونت آمیز تلقی می شوند (Karlsrud,

(2019, 2017) این دیدگاه تا حدی با تجربیات ایالات متحده در عراق و افغانستان همراه است (Muggah, 2014:1-2). در خصوص روابط دوجانبه ایالات متحده و افغانستان در ۲۰ ژانویه ۲۰۲۱، بیان شده است که کمک‌های توسعه‌ای ایالات متحده بر ارتقای صلح، اتکا به خود و ثبات از جمله از طریق برنامه‌هایی برای افزایش رشد اقتصادی از طریق استراتژی تجاری صادرات محور متمرکز است. افزایش ظرفیت نهادهای غیرنظامی، بهبود عملکرد سیستم عدلی و قضایی و کمک به دولت برای حفظ و بهبود دستاوردهای دهه گذشته در زمینه صحت، آموزش و حقوق زنان. ایالات متحده همچنین از جامعه مدنی افغانستان حمایت می‌کند، احترام به حقوق بشر را افزایش می‌دهد، به مبارزه با تجارت غیرقانونی مواد مخدر کمک می‌کند و به ارائه حمایت‌های بشردوستانه قابل توجه ادامه می‌دهد (https://www.state.gov/u-s-relations-with-afghanistan). با این حال در عمل شاهدیم که به دلیل خروج غیرمسئولانه آمریکا از افغانستان، وضعیت حقوق بشر ملتهب‌تر از پیش گردیده است. ایالات متحده از برداشتن محدودیت‌ها بر فعالیت‌های اقتصادی افغانستان محتاط است، حتی در شرایطی که مقامات آمریکایی اذعان می‌کنند که تحریم‌ها تلاش‌های بشردوستانه را تضعیف می‌کنند، زیرا واشنگتن چنین محدودیت‌هایی را یکی از محدود اشکال اهرم فشار خود و به دلیل ناخوشایند بودن سیاسی موضع ملایم‌تر در قبال طالبان می‌داند (Pradhan and Smith, 2022). گزینه‌های سیاستی مختلفی در ایالات متحده وجود دارد که ممکن است به آن اجازه دهد تا طالبان را برای حمایت از حقوق بشر در افغانستان تحت فشار و متقاعد نماید و این‌گونه از مردم افغانستان محافظت کند. لازم به ذکر است که ایالات متحده باید در این مسیر از تجربیات و اشتباهات گذشته خود از جمله در عراق استفاده نماید و با استفاده از اطلاعات طبقه‌بندی شده و منابع باز اطلاعاتی و تحلیل‌های غیرحزبی، از رئیس‌جمهور، کنگره، وزارت خارجه، یو اس اید^۱ و ارتش ایالات متحده کمک بگیرد. همچنین بهره‌گیری از تجربه اتاق‌های فکر، سازمان‌های غیردولتی و سایر سازمان‌های خارجی و دسترسی به متخصصان می‌تواند در این زمینه راهگشا باشد. (cordesman, 2021) اگرچه توانایی ایالات متحده برای القای واقعی، تعهدات یا اقدامات قوی یا مداوم حقوق بشر قابل بحث است با این حال می‌توان به موارد زیر به عنوان گزینه‌های پیش روی ایالات متحده اشاره نمود:

---

^۱. USAID

الف) ایالات متحده می‌تواند به رسمیت شناختن طالبان به عنوان دولت رسمی افغانستان از سوی ایالات متحده - یا روابط دیپلماتیک با دولت پس از به رسمیت شناختن رسمی - را بر اساس معیارهایی که شامل احترام به حقوق بشر است، مشروط نماید و همچنین بسته به اقداماتی که طالبان در رابطه با حقوق بشر انجام می‌دهد، به حفظ، افزایش یا کاهش تحریم‌های آمریکا بپردازد. در این راستاست که مقامات دولت بایدن اعلام کرده‌اند که اگر طالبان «از حقوق اولیه مردم افغانستان حمایت نکنند» (U.S. Department of State) تحریم‌ها لغو نمی‌شوند و همچنین اظهار داشته‌اند که دولت ممکن است به رسمیت شناختن طالبان را به حقوق بشر مشروط کند. از این‌روست که ایالات متحده در حال همکاری با متحدان و شرکای خود در مورد مسئله شناسایی است که در این زمینه اقدامات و تعهدات طالبان نقش پررنگی ایفا می‌نماید. در بیانیه سران گروه ۷ در ۲۴ اوت ۲۰۲۱ آمده است که طالبان «در قبال اقدامات خود» در زمینه حقوق بشر، «به ویژه در مورد زنان، دختران و اقلیت‌ها» پاسخگو خواهند بود و «مشروعیت هر دولت آینده» در افغانستان با رعایت تعهدات و تعهدات بین‌المللی توسط طالبان مرتبط خواهد بود (G7uk, 2021). گزارش نقض حقوق بشر در افغانستان تحت کنترل طالبان ممکن است چشم‌انداز تحریم‌های هدفمند آمریکا علیه ناقضان حقوق بشر را افزایش دهد. در این خصوص باید بیان داشت که از آنجایی که طالبان با زور قدرت را در دست گرفتند و درخواست‌های بین‌المللی و داخلی برای تشکیل دولت فراگیر و حمایت از حقوق بشر و آزادی مطبوعات، بیان و اجتماعات را نادیده گرفتند، برای جامعه جهانی دشوار خواهد بود که به زودی حکومت طالبان را به رسمیت بشناسد. همان‌طور که غلام اسقری که از سوی حکومت غنی به عنوان نماینده دائمی افغانستان در سازمان ملل متحد منصوب شده بود، در توییت نوشت، ۱۷ عضو کابینه از ۳۳ عضو کابینه طالبان در فهرست تحریم‌های سازمان ملل قرار دارند. در آینده قابل پیش‌بینی، بعید است که اکثر کشورها روابط عادی دولت با دولت با این دولت موقت داشته باشند. با این حال، تعامل جامعه جهانی با طالبان ضروری است و به رسمیت شناختن دیپلماتیک دولت جدید و تعامل با آن، باید مبتنی بر شرایط باشد. جامعه بین‌المللی باید برای دسترسی به ارسال کمک‌های بشردوستانه، پایان دادن به قتل‌ها و مجازات‌های غیرقانونی و آزار و اذیت مقامات دولتی سابق، برای دسترسی دختران به آموزش و اجازه دادن آزادی رفت‌وآمد افغان‌ها به افغانستان و بازگشت از افغانستان، تلاش کند. جامعه بین‌المللی باید یک سازوکار شخص ثالث برای نظارت بر اقدامات طالبان در مورد حقوق بشر، آزادی تجمع و آزادی بیان ایجاد کند. چنین نهاد

نظارتی باید مسئول گزارش در مورد سوءاستفاده و مجازات مقامات دولتی سابق، کارکنان امنیتی و مدافعان حقوق بشر باشد. افغان‌ها و جامعه بین‌المللی باید از طالبان بخواهند که مشروعیت بیشتری برای حکومت خود ایجاد کنند. طالبان می‌توانند این کار را از طریق ساز و کارهای مختلف انجام دهد از جمله با برگزاری لویه جرگه‌ای که یک دولت موقت را تأیید کند، سپس راه را برای انتخابات و یک سیستم حکومتی نماینده آینده هموار گردد. طالبان باید سازوکار خوبی را با سازمان‌های بین‌المللی برای توزیع کمک‌های بشردوستانه ایجاد سازد تا فوراً به کمبود مواد غذایی در مناطق دورافتاده افغانستان و همچنین در شهرهای بزرگ رسیدگی شود، قبل از اینکه ناامنی غذایی به یک فاجعه ملی تبدیل شود (Miakhel, 2021).

ب) قانون حسابرسی جهانی حقوق بشر مگنیتسکی^۱ برای قوه مجریه فرصت اعمال تحریم‌های اقتصادی و روایت بر افراد یا نهادهای مبتنی بر حقوق بشر را فراهم می‌آورد. فرمان اجرایی ۱۳۸۱۸ که این قانون را اجرا و بر اساس آن عمل می‌کند، دامنه وسیعی برای تحریم شبکه‌های مرتبط افراد و اشخاص فراهم می‌کند. یک ماده مکرر در SFOPS، بخش ۷۰۳ (c)، مجازات روایت عمومی علیه مقامات خارجی و همچنین خانواده نزدیک آن‌ها را به دلیل نقض فاحش حقوق بشر پیش‌بینی کرده است (Liana and Weber, 2020). همچنین قوه مجریه همچنین می‌تواند به طور بالقوه از قدرت اضطراری ریاست جمهوری برای ایجاد رژیم تحریم‌های ویژه افغانستان استفاده کند که نقض حقوق بشر را مورد هدف قرار دهد.

ج) کمک‌های خارجی یکی دیگر از ابزارهای ممکن برای ارتقاء حقوق بشر در افغانستان تحت کنترل طالبان است که می‌تواند به کار گرفته شود. حقوق بشر و سایر شرایط ممکن است ایالات متحده را وادار به کاهش یا حذف کمک به افغانستان در پی سقوط دولت افغانستان کند. بر اساس مقررات حقوقی، ایالات متحده می‌تواند ارائه کمک به کشورها را بر اساس حقوق بشر محدود نماید. از جمله بر اساس قانون کمک‌های خارجی ۱۹۶۱، کمک‌های امنیتی و توسعه‌ای را برای «هر کشوری که دولت آن در نقض فاحش حقوق بشر به رسمیت شناخته شده بین‌المللی دست داشته باشد» محدود می‌کند.

¹. Global Magnitsky Human Rights Accountability Act (Title XII, Subtitle F of P.L. 114-328)

د) کنگره می‌تواند از طریق مقامات جهانی، اشخاص خارجی را از روش «نام بردن و رسوایی»^۱ افراد ناقض حقوق بشر و جلوگیری از چنین اقداماتی در آینده و ارتقاء پاسخگویی در بین افراد مورد تحریم‌های مبتنی بر حقوق بشر قرار دهد. همچنین کنگره می‌تواند از قوه مجریه سؤالاتی نظیر موارد زیر را مطالبه نماید:

چه اقدامات یا تعهدات حقوق بشری خاصی از طالبان درخواست می‌شود و ایالات متحده چگونه اعتبار هرگونه تعهد را ارزیابی می‌کند؟ ایالات متحده در واکنش به آن چه اقدامی انجام خواهد داد؟ تلاش‌های ایالات متحده برای اعمال نفوذ بر طالبان تا چه میزان از سوی اقدامات دیگر بازیگران مانند چین و روسیه خدشه‌دار می‌گردد؟ اگر ایالات متحده تحریم‌ها را به دلیل نگرانی از حقوق بشر حفظ یا افزایش دهد، عواقب غیرقابل پیش‌بینی بشردوستانه یا سایر عواقب آن چه خواهد بود و چگونه می‌توان این پیامدها را کاهش داد؟ چه برنامه‌هایی برای دموکراسی‌سازی و کمک‌های خارجی حقوق بشر در زمینه افغانستان تحت کنترل طالبان وجود دارد؟ در این راستا سناتور برنی سندرز در ۱۸ ژانویه ۲۰۲۲ در تویتر نوشت: «افغانستان با یک فاجعه انسانی روبروست. من از دولت بایدن می‌خواهم که فوراً میلیاردها دلار پول مسدود شده دولت افغانستان را برای کمک به رفع این بحران و جلوگیری از مرگ میلیون‌ها نفر آزاد کند» (Sanders, 2022). در این راستا، جو بایدن فرمان اجرایی برای مصرف ۷ میلیارد دلار دارایی مسدود شده افغانستان را صادر کرد. او فرمان اجرایی را روز جمعه ۱۱ فوریه ۲۰۲۲ امضا کرد (whitehouse, 2022) که راه را برای اختصاص ۷ میلیارد دلار از دارایی‌های مسدود شده افغانستان در آمریکا برای کمک‌های بشردوستانه و ایجاد یک صندوق امانت برای جبران خسارت قربانیان ۱۱ سپتامبر هموار می‌کند. دولت طالبان امیدوار بود که این پول در نهایت در اختیار بانک مرکزی تحت کنترل این گروه قرار بگیرد. این فرمان از نهادهای مالی ایالات متحده می‌خواهد از دسترسی به ۳,۵ میلیارد دلار این پول را برای کمک‌های بشری و نیازهای اولیه و ۳,۵ میلیارد دلار دیگر را برای پرداخت‌های مربوط به دعوای حقوقی قربانیان تروریسم مورد استفاده قرار دهند. در این خصوص ایلهان عمر، عضو دموکرات مجلس نمایندگان در ۱۱ فوریه ۲۰۲۲ در تویتر نوشت «من می‌ترسم که نتیجه نهایی ضبط این پول (پول سپرده گذاری بانک ملی افغانستان در نیویورک) آسیب بیشتر به افغان‌های بی‌گناه وارد کند که قبلاً بسیار آسیب دیده‌اند» (Omar, 2022). در ۲۵ آوریل ۲۰۲۲ نیز جمعی از کارشناسان حقوق بشر سازمان ملل متحد که از وضعیت بحرانی

^۱. Name and Shame

بشردوستانه در افغانستان نگران شده‌اند از ایالات متحده خواستند تا به مسدود کردن دارایی‌های خارجی افغانستان پایان دهد. این گروه از کارشناسان بیان کردند که بانک افغانستان بیش از ۷ میلیارد دلار ذخایر بلوکه شده دارد که می‌تواند برای ارائه کمک‌های بشردوستانه به ده‌ها میلیون نفر در کشور مورد استفاده قرار گیرد. کارشناسان اظهار داشتند علی‌رغم اعمال معافیت‌های بشردوستانه از تحریم‌های افغانستان که شورای امنیت سازمان ملل در دسامبر گذشته با آن موافقت کرد، پیشرفت قابل توجهی در کمک‌های مالی یا تجاری به این کشور حاصل نشده است، زیرا بسیاری از بانک‌های خارجی نگران نقض محدودیت تعیین شده بودند. این کارشناسان که به شدت نگران وقوع بحران انسانی در کشور هستند، افزودند که این رویه جان بیش از نیمی از جمعیت کشور را در معرض خطر جدی قرار می‌دهد. همچنین در حالی که خشونت مبتنی بر جنسیت تهدیدی طولانی مدت و شدید برای زنان و دختران بوده است، اقدامات تحمیل شده توسط ایالات متحده، در کنار خشک‌سالی و گسترش تبعیض مبتنی بر جنسیت که توسط مقامات دولت به صورت بالفعل^۱ اتخاذ شده است، وخامت اوضاع را تشدید کرده است. این مقامات ضمن تکرار سخنان دبیرکل سازمان ملل متحد که اخیراً این وضعیت را «بحران انسانی در آستانه یک فاجعه قریب‌الوقوع است» توصیف کرده، از کشورها خواستند که هر اقدام یک جانبه اتخاذ شده را مجدداً ارزیابی کنند و همه موانع را برای تأمین مالی و ارائه کمک‌های بشردوستانه این کشور برطرف کنند.

نتیجه

افغانستان و مسایل آن در عین سادگی بسیار پیچیده و در هم تنیده است. وجود بازیگران متعدد تأثیرگذار خارجی و داخلی، پویایی تحولات را به گونه‌ای رقم می‌زنند که تحلیلگران و تصمیم‌گیران را دچار سردرگمی می‌سازد و این مثل قدیمی را یادآور می‌سازد که ژنرال‌ها در گذشته می‌جنگند. ایالات متحده آمریکا تلاش نمود با دو دهه حضور در افغانستان و هزینه‌های مادی و انسانی، به نظم پس از طالبان شکل دهد اما در این مسیر موفق نشد زیرا دولت ملت‌سازی در جوامع این‌چنینی که جغرافیا نقش کلیدی در همه عرصه‌ها ایفا می‌نماید و نیروهای گریز از مرکز (طالبان) یا با خود و یا با مرکز (جامعه مدنی) درگیر هستند از طریق بیرونی و دستوری امکان‌پذیر نمی‌باشد و نیازمند آن است که محتوا و بافت جامعه نیز در گذر زمان پذیرای چنین تغییراتی گردند. آمریکا در واکنش به عدم موفقیت-

---

^۱. Defacto

های سیاست‌های عملی خود در افغانستان و همچنین ملاحظات چندوجهی چین و روسیه و چالش‌های جدید آمریکا و تغییر شیوه‌های نظامی جدید، در جهت مدیریت هزینه‌های خود، به زعم چین، گزینه خروج غیرمسئولانه را برگزید. باید توجه داشت که جو بایدن در ژانویه ۲۰۲۱ با محبوبیت بالا وارد کاخ سفید شد، اما در میان افزایش موارد ابتلا به کرونا، خروج آشفته از افغانستان و افزایش تورم در آمریکا، میزان محبوبیت وی به آرامی کاهش یافت. به گونه‌ای که نیکی هیلی، سفیر پیشین آمریکا در سازمان ملل متحد که در زمان دونالد ترامپ مشغول به کار بود با اشاره به شکست‌های سیاست خارجی بایدن تأکید کرد: ما در وضعیت خطرناکی هستیم. بایدن وضعیت افغانستان را ویران کرد و باید استعفا دهد. هر چند باید توجه داشت که خروج آمریکا از افغانستان واقعی نخواهد بود و آمریکا در پی حضور در ازبکستان و تاجیکستان می‌باشد و در تلاش است از طریق طرح ژنرال مکنزی هزینه‌های جنگ افغانستان را مدیریت نماید. به نظر می‌رسد آنچه ایالات متحده به عنوان گزینه پررنگ در خصوص افغانستان تحت طالبان پیگیری نماید تحریم و ارائه کمک‌های بشردوستانه به مردم افغانستان جهت بهبود وضعیت کنونی باشد. با این حال ملزومات توفیق سیاست آمریکا برای مدیریت وضعیت در افغانستان را می‌توان در موارد زیر برشمرد: الف) تداوم کمک‌های بشردوستانه به افغانستان؛ زیرا تحمل تبعات جنگ داخلی، تروریسم و فروپاشی دولت طالبان برای آمریکا و اروپا سخت‌تر می‌باشد. ب) تداوم گفتگوها با تروئیکای روسیه، چین و پاکستان. ج) ضرورت مقابله با دستاوردهای ژئوپلیتیک چین از مناقشه اوکراین در آسیای مرکزی و خصوصاً افغانستان. د) عدم شناسایی رسمی طالبان به دلیل عدم رعایت اصول دموکراتیک حکمرانی. ه) مجبور نمودن پاکستان به همکاری و کاهش پیامدهای منفی انسانی و امنیتی حکمرانی طالبان.

پس از تسلط طالبان آشکار شد که هیچ یک از بازیگران ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی برای مدیریت این بحران آماده نبودند و هیچ طرح و برنامه‌ای در این خصوص آینده‌نگری نشده بود. حدود سه هفته طول کشید تا طالبان جناح‌های داخلی خود را باهم متحد و برخی از انتصابات موقت برای پست‌های کابینه در سطح ملی را اعلام نماید. شوک راهبردی ناشی از فروپاشی ناگهانی نظم مورد حمایت غرب در افغانستان، نشان‌دهنده شکست تلاش‌های دولت‌سازی غربی است. در چند دهه اخیر، مهندسی اجتماعی غرب جهت ایجاد نوعی حکمرانی باثبات در دولت‌های شکننده‌ای مانند افغانستان، نه تنها نتایج مطلوب را به همراه نداشت، بلکه روند آشتی ملی و گذار سیاسی را در این کشورها پیچیده‌تر و با محدودیت‌های

جدی روبرو ساخته است. در مجموع آنچه افغانستان کنونی و ساختار و بافتار آن از نظر جغرافیایی، هویتی و استراتژیکی نیازمند است صلح می‌باشد، صلحی که مردم افغانستان را به سر منزل امنیت برساند و در سایه آن مصادیق جامعه مدنی و حقوق بشر تبلور یابد و به تبع همسایگان، بازیگران منطقه‌ای و بین‌المللی را از مسئله افغانستان فارغ سازد و در این مسیر دیپلماسی منطقه‌ای جایگاه مهمی در مدیریت شرایط و پر کردن خلأ امنیتی موجود دارد. همچنین طالبان باید به طور کامل به حقوق بشر همه زنان و دختران احترام بگذارند و برابری کامل جنسیتی را مطابق با تعهدات خود تحت قوانین بین‌المللی حقوق بشر تضمین کنند. در این راستا ایالات متحده، سازمان ملل متحد و سایر نهادهای بین‌المللی، دولت‌های خارجی و سایر نهادها، از جمله مأموریت کمک سازمان ملل متحد در افغانستان و گزارشگر ویژه سازمان ملل متحد در مورد افغانستان، باید طالبان را برای انجام تعهدات بین‌المللی حقوق بشر تحت فشار قرار دهند. جامعه بین‌الملل باید برای ایجاد حداقل اقدامات اعتمادسازی در برابر دولت جدید طالبان تلاش نماید زیرا اگر طالبان نتوانند به فقدان مشروعیت حکومت خود رسیدگی کنند، غلبه بر چالش‌های امنیتی، حکومتی و بشردوستانه‌ای که با آن روبرو هستند برای آن‌ها بسیار دشوار خواهد بود.

منابع و مأخذ

لاتین

- Barnes, Julian E. 2021, "Intelligence Agencies Did Not Predict Imminence of Afghan Collapse, Officials Say." **New York Times**, August 18 (updated September 13). <https://www.nytimes.com/2021/08/18/us/politics/afghanistan-intelligence-agencies.html>.
- Barr, Heather, 2022, Responding to Taliban Attacks on Women's Rights: Guidelines for Donor Countries, Other Concerned Governments, <https://www.hrw.org/news/2022/03/30/responding-taliban-attacks-womens-rights,2022/3/30>.
- Clayton, Thomas, 2021, U.S. Military Withdrawal and Taliban Takeover in Afghanistan: Frequently Asked Questions, <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R46879>, 2021/9/17.
- Cordesman, Anthony H., 2021, **CSIS**, The reason for the collapse of Afghan forces, 17 August, https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/publication/210816_Cordesman_Sudden_Collapse.pdf?8G.OilPH6D9mfPnqBJ4HpitDeh1k2Xaw.
- Food Security Phase Classification, 2021, "Afghanistan: IPC Acute Food Insecurity Analysis: March - November 2021," April 2021. High food insecurity

- is due to a complex mix of factors, such as food prices, reduced income and poverty, conflict, COVID-19 impacts, and natural disasters.
- Francis, Ellen, 2021, “A Taliban founder says cutting off hands as punishment will be ‘necessary for security.’” **Washington Post**, September 24. <https://www.washingtonpost.com/world/2021/09/24/afghanistan-taliban-amputations-executions-return/>.
  - Global Magnitsky Human Rights Accountability Act (Title XII, Subtitle F of P.L. 114-328)
  - Gossman, Patricia, 2022, Afghan Women’s Rights Activists Forcibly Disappeared: Unacknowledged Detentions Increase Risks of Harm”, <https://www.hrw.org/news/2022/01/24/afghan-womens-rights-activists-forcibly-disappeared>.
  - Gliniski, Stefanie, 2021, “#DoNotTouchMyClothes: Afghan women’s social media protest against Taliban.” **Guardian**, September 15. <https://www.theguardian.com/global-development/2021/sep/15/donottouchmyclothes-afghan-womens-social-media-protest-against-taliban>.
  - G7uk,2021, United Kingdom Prime Minister’s Office, “G7 Leaders Statement on Afghanistan,” August 24, 2021. See also August 16, 2021 statement by the U.N. Security Council, <https://www.g7uk.org/g7-leaders-statement-on-afghanistan/,2021/8/24>.
  - Hrw,2022, <https://www.hrw.org/news/2022/01/18/afghanistan-taliban-deprive-women-livelihoods-> January 18, 2022 12:01AM EST identity#:~:text=Since%20taking%20control%20of%20the,and%20association%2C%20and%20deprived%20many.
  - Human Rights Watch,2021, Afghanistan Events of 2020 , <https://www.hrw.org/world-report/2021/country-chapters/afghanistan>.
  - Human Rights Council Holds Urgent Debate on the Human Rights of Women and Girls in Afghanistan,2022, <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/07/human-rights-council-holds-urgent-debate-human-rights-women-and-girls>, 01 July 2022.
  - International Crisis Group,2022, Humanitarian Fallout of Conflict, <https://www.crisisgroup.org/humanitarian-fallout-conflict,2022/4/24>. CSIS,2021, The reason for the collapse of Afghan forces, 17 August 2021,p.2.
  - Karlsrud, J.,2019, From liberal peacebuilding to stabilization and counterterrorism. *International Peacekeeping*, 26(1), 1–21. [Taylor & Francis Online], [Web of Science ®], [Google Scholar].
  - Liana W. Rosen and Michael A. Weber , 2020,CRS In Focus IF10905, FY2020 Foreign Operations Appropriations: Targeting Foreign Corruption and Human Rights Violations, <https://crsreports.congress.gov/product/details?prodcode=IF10905,2020/4/17>.
  - Mackenzie, James, 2021, “New era for Afghanistan starts with long queues, rising prices.” **Reuters**, September 1. <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/new-era-afghanistan-starts-with-long-queues-rising-prices-2021-09-01/>.
  - Miakhel ,Shahm Mahmood, 2021, For the Taliban, Governing Will Be the Hard Part, October 2021, Afghan Peace Process Issues Paper.
  - Mort,Sam,2021,<https://twitter.com/SamMort9/status/1461362212778352645,2021/11/18>.

- Muggah, R. ,2014, Introduction. In R. Muggah (Ed.), *Stabilization operations, security and development: States of fragility* (pp. 1-14). Abingdon: Routledge. [Google Scholar]
- Omar Ilhan ,2022,<https://twitter.com/IlhanMN/status/1492207191935397899?cxt=HHwWlsC96Z6isbUpAAAA>,2022/2/11.
- Pradhan ,Ashish and Graeme Smith ,2022,Toward a New Mandate for the UN Mission in Afghanistan, <https://www.crisisgroup.org/asia/south-asia/afghanistan/toward-new-mandate-un-mission-afghanistan>, 28 JANUARY.
- RFE/RL/Gandhara,2021, UN Indefinitely Delays Decision On Taliban, Burma Junta Recognition, 2021/12/07.
- Sanders Bernie,2022, <https://twitter.com/SenSanders/status/1483535342095458316>, 2022 /1/18Steiner, Henry J. and Philip Alston, 1996,*International Human Rights in context Politics, Morals*;New York Clarendon.Oxford, 1st, ed, pp.169-170.
- Shestack ,Jerome J.,1989, “The Jurisprudence of Rights”;in Theodor Merom(ed.); **HUMAN RIGHTS in International Law**; New York; Clarendon press, Oxford,3rded, 1989, pp. 73-75.
- Trofimov ,Yaroslav,2021 , Taliban unveil new Afghan government, 7 September 2021 ,<https://support.microsoft.com/en-us/topic/this-website-works-better-in-microsoft-edge-160fa918-d581-4932-9e4e-1075c4713595?ui=en-us&rs=en-us&ad=us>.
- U.S. Department of States,2021, OFFICE OF THE SPOKESPERSON, <https://www.state.gov/joint-statement-on-reports-of-summary-killings-and-enforced-disappearances-in-afghanistan/>,2021/12/4.
- U.N. World Food Program (WFP),2021, “WFP Afghanistan: Situation Report,” August 16 2021. See also, Integrated U.N. Office for the Coordination of Humanitarian Assistance (UNOCHA), 2021,“Humanitarians seek \$1.3 billion to help millions in war-weary Afghanistan,” January 12, 2021 and “Afghanistan: Weekly Humanitarian Update (2—8 August - 2021): Field Report,” August 8, 2021; U.N. High Commissioner for Refugees (UNHCR), “UNHCR warns Afghanistan’s conflict taking the heaviest toll on displaced women and children,” August 13, 2021.
- USDOS,2021, US delegation meeting with senior Taliban representatives in Doha, 10 October.
- United Nations, 2021, “Afghanistan’s healthcare system on brink of collapse, as hunger hits 95 per cent of families.” UN News, September 22. <https://news.un.org/en/story/2021/09/1100652>.
- U.N. Assistance Mission in Afghanistan,2021, “Statement by Dr. Ramiz Alakbarov, U.N. [Deputy Special Representative of the Secretary-General] DSRSG and Resident and Humanitarian Coordinator on UN staying to support aid response in Afghanistan, August 17, 2021. UNOCHA, “Daily Noon Briefing Highlights: Afghanistan,” August 17, 2021.
- U.S. Relations With Afghanistan,BILATERAL RELATIONS FACT SHEET,BUREAU OF SOUTH AND CENTRAL ASIAN AFFAIRS,JANUARY 20, 2021, <https://www.state.gov/u-s-relations-with-afghanistan/>.
- Whiteous,2022,<https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2022/02/11/fact-sheet-executive-order-to-preserve-certain-afghanistan-central-bank-assets-for-the-people-of-afghanistan/>.
- WSJ, Who Are the Taliban and What’s Next for Afghanistan?, 27 September 2021.

- <https://www.hrw.org/asia/afghanistan>.
- https://ap.ohchr.org/documents/sdpage_e.aspx?b=10&c=2&t=4.
- https://ap.ohchr.org/documents/sdpage_e.aspx?b=3&c=2&t=11.